

Recenzja pracy doktorskiej mgr Alicji Hekmat-Szał***Tożsamość młodzieży akademickiej w rzeczywistości globalizującego się świata***

Temat pracy doktorskiej p. mgr Alicji Hekmat-Szał dotyczy ważnej i aktualnej problematyki, gdyż globalizacja w sposób radykalny zmienia warunki naszego życia, a młodzież, od której zależeć będzie przyszłość, jest szczególnie poddawana jej wpływowi. Dobrze wkomponowuje się w problematykę podejmowaną przez Promotorkę, p. Profesor Agnieszkę Cybal-Michalską, co bez wątpienia miało znaczenie w rzetelnym i kompetentnym przygotowaniu pracy. Struktura tej pracy jest logiczna, konsekwentna, dobrze służy prezentacji studiów i badań przeprowadzonych przez Autorkę rozprawy. Można jednak mieć wątpliwości, czy zmiana społeczna jest częścią globalizacji, jak to wynikałoby z konstrukcji rozdziału I, czy odwrotnie globalizacja jest jednym z ważnych przejawów zmiany społecznej.

Treści zawarte w trzech pierwszych rozdziałach, w których Autorka kolejno omawia problemy globalizacji, kształtowania się tożsamości młodzieży w obecnych warunkach społecznych oraz cechy charakterystyczne okresu młodzieńczego, w sposób komplementarny i wyczerpujący prezentują podjętą problematykę. Zwraca uwagę wykorzystanie bardzo bogatej literatury i odpowiedni sposób jej interpretacji. Mimo że autor każdej pracy decyduje o tym, które prace są szczególnie przydatne do pełnego i dogłębnego oświetlenia tematu rozważań, zaskakuje jednak pominięcie w rozważaniach o globalizacji książki Zygmunta Baumana *Globalizacja. I co z niej wynika?* Z kolei w analizie problemów tożsamości współczesnej młodzieży odczuwa się brak odniesień do opublikowanej w 2016 roku książki pod redakcją Profesora Z. Melosika i moją *Tożsamość warunkach zmiany społecznej*, choć w tej pracy zbiorowej znajduje się m. in. artykuł Promotorki pracy doktorskiej poświęcony problematyce kształtowania tożsamości zawodowej podmiotu.

Bardzo wysoko oceniam rozdział, w którym p. mgr A. Hekmat-Szał przedstawia założenia metodologiczne swoich badań. Rozdział ten został napisany perfekcyjnie. Autorka omówiła w nim najważniejsze elementy zaplanowanych i przeprowadzonych badań. W takim rozdziale niezbędne jest przestrzeganie ogólnie przyjętego sposobu prezentacji założeń metodologicznych, a jednocześnie pożądanym jest ukazanie oryginalnego charakteru badań i ich przekonujące uzasadnienie. W recenzowanej pracy założenia metodologiczne badań własnych zostały przedstawione w nawiązaniu do istniejącej literatury, ale w jej doborze Autorce udało

się uniknąć typowych dla wielu prac zbędnych powtórzeń treści podręcznikowych. Wszystkie odniesienia są merytorycznie trafne i wzmacniają przekonanie o prawidłowości strategii badawczej przyjętej przez Doktorantkę. Na uznanie zasługuje też dobór narzędzi badawczych. W badaniach poczucia tożsamości jest to bardzo istotne, gdyż pod względem metodologicznym nie są to badania łatwe. Autorka pracy skorzystała tu z doświadczeń badawczych swej Promotorki, co w tym przypadku należy ocenić pozytywnie.

Bardzo dobrze przygotowany i napisany jest także rozdział zawierający omówienie i interpretację badań własnych. Mgr Alicja Hekmat-Szał w szczegółowej relacji przedstawiła w nim analizę i charakterystykę subiektywnego poczucia tożsamości młodzieży akademickiej, orientacji prorozwojowych i życiowej badanych oraz poglądy i opinie respondentów. Duże uznanie budzi nie tylko wysoka jakość analiz statystycznych, ale to, że cały, obszerny rozdział, w którym Autorka prezentuje swe badania, jest jednocześnie dialogiem z innymi naukowcami zajmującymi się problematyką tożsamości młodzieży w gwałtownie zmieniającym się świecie. Świadczy o tym bardzo duża liczba odniesień do literatury w tym rozdziale, jak i nieczęsto spotykana liczba przypisów (71) w tekście poświęconym omówieniu i interpretacji badań własnych. Dzięki temu czytelnik nie tylko poznaje szczegółowe wyniki, ale też to jak Autorka sytuuje je na tle wcześniejszych studiów i badań innych autorów.

Badania dały Autorce podstawę do wyprowadzenia wielu ważnych wniosków. Z analizy wypowiedzi studentów wynika, że doceniają oni to, że przestrzeń globalnego świata jest otwarta, ale jednocześnie mają świadomość istnienia licznych zagrożeń. Zmienność otoczenia społecznego powoduje konieczność częstych autodefinicji jednostki. Nie oznacza to dążenia do unifikacji społecznej. Najczęściej przyjmują postawę indywidualistyczną. Określając swą tożsamość odwołują się do takich kryteriów, jak płeć, przynależność grupowa, przyszły zawód. Wielu badanych z dużą nadzieją ustosunkowuje się do swej przyszłości i wyraża przekonanie, że osiągnięcie celów, które sobie stawiają, zależy od nich samych. Są jednocześnie otwarci na docierające z zewnątrz informacje o nich samych. Najczęściej wybierają orientację życiową „ku sobie”, co podkreśla wagę, jaką przywiązują do pragnień i potrzeb własnych. Pozytywnym stwierdzeniem jest to, że młodzi respondenci wykazywali postawę prorozwojową, co ma duże znaczenie w szybko zmieniającym się i globalizującym świecie.

Te i inne stwierdzenia umacniają, wzbogacają i aktualizują naszą wiedzę o tożsamości współczesnej młodzieży akademickiej. Wnioski i postulaty sformułowane w recenzowanej pracy są tym bardziej znaczące, że zostały sformułowane na podstawie badań starannie przygotowanych pod względem teoretycznym i metodologicznym. Dlatego stwierdzam, że

rozprawa doktorska p. mgr Alicji Hekmat-Szał spełnia wszystkie wymagania stawiane w obowiązujących przepisach o nadawaniu stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk społecznych w zakresie pedagogiki. Stawiam więc wniosek o przyjęcie pracy, a także jej wyróżnienie ze względu na bardzo wysoki poziom w zakresie analizy i rozważań teoretycznych, metodologii badań pedagogicznych oraz prezentacji i interpretacji przeprowadzonych badań. Mają one duże znaczenie dla pomnażania wiedzy o współczesnej młodzieży i pracy pedagogicznej ze studentami.

Miroslaw Symaniski